

Този проект е финансиран
от Програма „Правосъдие“
на ЕС, Грант. споразумение
№ 101087342

POLINE

ПРАВНИ ПРИНЦИПИ В НАЦИОНАЛНАТА И ЕВРОПЕЙСКАТА
СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ДДС

AI анализ на съдебни тълкувателни формули в практиката по ДДС

Семинар за представяне на онлайн платформата POLINE

София, 21.11.2025 г.

Този проект е финансиран
от Програма „Правосъдие“
на ЕС, Грант. споразумение
№ 101087342

POLINE

ПРАВНИ ПРИНЦИПИ В НАЦИОНАЛНАТА И ЕВРОПЕЙСКАТА
СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ДДС

Концепцията за „съдебни тълкувателни формули“ в теорията и практиката

Диляна Божанова - юрист, АПИС Европа

Съдебна тълкувателна формула (СТФ) / Judicial interpretative formula (JIF)

- Част от **мотивите** на съдебното решение, в която се съдържа:
 - тълкуване на правна норма или правен принцип, или
 - подвеждане на фактите от конкретния казус към хипотезата на определена правна норма.

Субектът, който извършва тълкуването:

- национален съд с ранг на върховна юрисдикция в съответната държава, или
- Съдът на Европейския съюз.
- **Цел:** Еднообразно тълкуване на закона, постигане на правна сигурност; установяване на трайна съдебна практика
- **Видове STF:** според юрисдикцията, обхвата, цитиранията, формулировката

- **Сходни понятия**

Прецедент - в правните системи, базирани на общото право - решение по правен спор, което за първи път разрешава даден правен въпрос и се прилага като задължително за всеки подобен случай; стандарт за правна практика; събиране и публикуване на прецедентите в сборници.

- **Съвременна система на италианския данъчен процес**

- Специализирани данъчни съдилища - **Първоинстанционен данъчен съд** (Corti di Giustizia Tributaria di Primo Grado), **Второинстанционен данъчен съд** (Corti di Giustizia Tributaria di Secondo Grado)
- **Върховен касационен съд** (Corte Suprema di Cassazione) – решенията на Второинстанционния данъчен съд подлежат на обжалване пред Касационния съд, но само на изрично предвидени основания. Не се произнася по фактите, а само относно правилното приложение на закона. В решенията на Касационния съд се съдържат **абстрактно формулирани изводи**, които могат да се приложат при сходни казуси. В тези изводи се използва изрична правна формула, която винаги включва термина „**principio di diritto**“ (**правен принцип**) – напр. **СТФ 16** в **Cass. 2014 5362**, **СТФ 5** в **Cass. 2020 20167**.

- **Обобщаване на съдебната практика - максими (massime)**

В рамките на Касационния съд функционира служба, която играе ключова роля в осигуряването на правилно и еднакво тълкуване на закона - Ufficio del Massimario. Задачата на Службата е да идентифицира тълкувателни формули в решенията на Касационния съд и да изготвя т. нар. **максими** („massime“) - кратки изложения на принципни положения, възприети от Съда. Те се публикуват в национална база данни, достъпна в интернет с регистриран достъп (Italgire).

Съдебно тълкуване

С оглед на субекта, който го извършва, тълкуването бива два вида – официално и неофициално. От своя страна официалното тълкуване може да бъде автентично, легално и съдебно тълкуване.

Решение № 110 от 22.04. 2015 г. на ВКС по гр. д. № 3823/2014 г., III г. о.:

„Тълкувателните решения на ВКС (официално съдебно тълкуване на нормативен акт) са част от съдебната практика като източник на право. Предмет на тълкуване са разпоредбите на приложимия нормативен акт; чрез тълкуването се преодолява несъвършенството на нормативните актове - тяхната неяснота, противоречивост и непълнота. Връзката между съдебната практика като правоприлагане и тълкувателната дейност на ВКС като нормотворчество я прави източник на право, заедно с нормативния акт, предмет на тълкуване. Нормативният акт се прилага в този смисъл, който съдебната практика му дава, т. е. тълкувателното решение, като част от съдебната практика със задължителен характер, е източник на право...”

Ограничения за тълкуване на данъчните закони

- Принцип за законоустановеност на данъчните задължения - **чл. 60, ал. 2 от Конституцията** данъчни облекчения и утежнения могат да се установяват само със закон; следователно съдът не може да тълкува разширително разпоредбите на данъчните закони;
- Неприложимост на тълкуването по аналогия в данъчното право - **чл. 46, ал. 3 от Закона за нормативните актове** не се допуска прилагане на разпоредби по аналогия за обосноваване на административна отговорност;
- Забрана за утежняване на положението на жалбоподателя - **чл. 160, ал. 6 ДОПК: "Със съдебното решение не може да се изменя актът във вреда на жалбоподателя"**.

Теории за тълкуването – само неясните норми ли подлежат на тълкуване от съда или напротив – всички норми?

СТФ в българската правна теория

➤ **Проф. Живко Сталев, „Съдебната практика като източник на правото“**

„И най-изобретателният законодател не може да обхване в хипотезиса на своите разпоредби цялото разнообразие от житейски хипотези, при които трябва да важат заповяданите от него правни последици (...).“

Като използва бланкетни понятия, нормативният акт неизбежно възлага на съдилищата функцията да ги изпълнят с конкретно съдържание, подвеждайки под тях хилядите разнообразни житейски случаи, с които са сезирани. Така съдебната практика става съобразно волята на самия законодател съпричастна в конкретизацията на нормативния акт, без която той не може да бъде приложен.“

СТФ в българската правна теория

➤ Проф. Иван Апостолов, „Еволюцията на континенталната тълкувателна теория“

- В синтезиран вид проф. Иван Апостолов обобщава еволюцията на тълкувателната теория в Европа през последните няколко века, като прави критичен преглед на схващанията за правомощията на съдията при прилагането и тълкуването на писания закон, при запълването на празнотите и за правото на съдията да подхожда творчески при решаването на делата.
- „Съдилищата постоянно установяват, извън кодексите и извън законите, едно обичайно право с ново формиране. Съдебната власт никога не е обвързана от своята предшестваща юриспруденция; но, на дело, най-често тя се съобразява с нея, и стабилността на нейните решения е равностойна за частните лица с едно задължително законодателство...”

СТФ в българската правна теория

- Проф. А. Семов, „Задължението за съобразено с ПЕС тълкуване на вътрешните правни норми“
- По делото Dominguez СЕС определя: „според постоянната съдебна практика задължението за съответстващо на директивите тълкуване на националното право всъщност е присъщо за системата на ДФЕС, доколкото дава възможност на националните юрисдикции, в рамките на своята компетентност, да осигурят пълната ефективност на Правото на Съюза, когато се произнасят по делата, с които са сезирани“.
- Водещата линия в цялата практика на СЕС е постулатът за „еднообразното и правилно прилагане“ на ПЕС, като проявление именно на водещия принцип на ефективност на ПЕС. Той е насочен първо и най-директно към националния съдия: той е този, който трябва сам да прилага ПЕС еднообразно и правилно и да гарантира, че всички други национални органи (и по-общо всички правни субекти) ще го прилагат еднообразно и правилно. Без това „ще се засегнат стабилността на правната система на ЕС и принципът на правната сигурност, на който тя се основава“.

Решения на СЕС по преюдициални запитвания

- задължителен характер – осигурява се еднакво тълкуване на европейското законодателство във всички държави членки; националната юрисдикция е длъжна да се съобрази с даденото тълкуване при решаването на висящия пред нея спор;
- промяна в националното законодателство в случаите на констатирано несъответствие;
- засилване на ролята на националните съдии, които са призвани да следят за правилното и еднакво приложение на разпоредбите на ПЕС и за съвместимостта на националното законодателство с тях;
- принос на българските административни съдилища – 49 решения на СЕС по преюдициални запитвания, повдигнати от български съдилища по въпроси на общата система на облагане с ДДС.
- **Решение на Съда (пети състав) от 5 юли 2018 г. Marcandi Limited срещу Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs, дело C-544/16**

СТФ 6:

„Съгласно постоянната съдебна практика доставката на услуги е извършена „възмездно“ по смисъла на тази разпоредба само ако между доставчика и получателя съществува правоотношение, в рамките на което се правят взаимни престации, като полученото от доставчика възнаграждение представлява действителната равностойност на услугата, предоставена на получателя (**решения от 16 декември 2010 г., MacDonald Resorts, C-270/09, EU:C:2010:780, т. 16 и цитираната съдебна практика, както и от 20 юни 2013 г., Newey, C-653/11, EU:C:2013:409, т. 40**)“.

СТФ 10:

„**Член 2, параграф 1, буква в) от Директива 2006/112/ЕО** на Съвета от 28 ноември 2006 година относно общата система на данъка върху добавената стойност **трябва да се тълкува в смисъл, че** предоставянето на „кредити“ като разглежданите в главното производство, които позволяват на клиентите на даден оператор да наддават в организирани от него аукциони, съставлява възмездна доставка на услуги, чиято насрещна престация е сумата, платена за посочените „кредити“.

СТФ в практиката на Върховния административен съд на Република България

- **Тълкувателни решения**

Тълкувателно решение № 4 от 10.05.2022 г. на ВАС по т. д. № 2/2020 г.

СТФ: Обхватът на солидарната отговорност по чл. 177 от ЗДДС включва и задълженията за лихви за забава върху дължимия и невнесен данък от друго лице.

- **Решения по конкретни казуси**

Решение № 12682 от 15.12.2023 г. на ВАС по адм. д. № 2610/2023 г., I о.

СТФ 2: Понятието доставка на услуга е обективно по характер и се прилага независимо от целите и резултатите от конкретните сделки. Доставката на услуга ще подлежи на облагане с ДДС ако между доставчика и получателя съществува правоотношение, в рамките на което се правят взаимни престации, като полученото от доставчика възнаграждение представлява действителната равностойност на услугата, предоставена на получателя (Решение на СЕС от 20 юни 2013 г. по дело C-653/11, Paul Newey, т. 40, т. 41).

Значение

- За съдиите - може да послужи като **ориентир за решаване на повдигнати бъдещи спорове** по същия въпрос
- За адвокатите - при изграждането на аргументацията си могат да се позоват на **установена съдебна практика** по същия въпрос.
- За данъчната администрация
- За търговци, счетоводители, експерти, одитори, консултанти
- За правната наука

Библиография:

[Доклад на Асоциацията на държавните съвети и върховните административни съдилища на Европейския съюз : "Върховните административни съдилища: функции и достъп до тях"](#)

Апостолов, И. [Еволюцията на континенталната тълкувателна теория.](#) – Годишник на Софийския университет, ЮФ, 1945-1946, т. XLI

[Семов, А. „Задължението за съобразено с ПЕС тълкуване на вътрешните правни норми“](#)

Сталев, Ж. [Съдебната практика като източник на правото.](#) – Съвременно право, 1997, № 6

Стоилов, Я. Правните принципи: теория и приложение. С.: Сиби, 2018

Neil MacCormick, Robert S. Summers, Arthur L. Goodhart, Interpreting Precedents - A Comparative Study, Routledge, 1997

G. Zaccaria, La giurisprudenza come fonte di diritto, 2007

C. Sacchetto, Le fonti del diritto internazionale tributario e dell'ordinamento fiscale europeo, in ID., Principi di diritto tributario europeo e internazionale, Torino, 2016, 21

G. Bizioli, Building the EU Tax Sovereignty: Lessons from Federalism, in World tax journ., 2022

L. Carpentieri, Riserva di legge e consenso al tributo, in Enc. Treccani online, 2015

POLINE

ПРАВНИ ПРИНЦИПИ В НАЦИОНАЛНАТА И ЕВРОПЕЙСКАТА
СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ДДС

Този проект е финансиран
от Програма „Правосъдие“
на ЕС, Грант. споразумение
№ 101087342

Благодаря за вниманието!

Платформата POLINE: <https://www.poline-tool.eu>

Уебсайт на проекта POLINE: <https://site.unibo.it/poline/en>

Уебсайт на АПИС Европа: <https://apis.bg>